APHORISMI
DE STATV ECCLESIAE RESTAVRANDO,

Ex decreto & adprobatione collegij Cardinalitij, collecti ex conſilio

GREGORIO XV. PONTIFICI MAXIMO

exhibito

per *MICHAELEM LONIGVM*, ſacro Vaticani palatio, & ſcripturarum monumentis digerendis, tam in archivis ipſius Vaticani, quàm in Caſtro Sancti Angeli, olim præfectum.

Acceſſit ijs hac editione præfatio & cenſura G. I. V.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex Officina ELZEVIRIANA.
Anno clↄ Iↄc XXIII.

BENIGNE LECTOR,

EX Conſilio Michaëlis Lonigi, quod his paucis diebus cum breuibus notis vulgabamus, ſatis perſpicere fuit, quantopere ſollicitus ſit clerus Romanus de augenda Papæ poteſtate, etiam in ſeculi rebus. Interim eo in conſilio non ulterius itum fuit, quam ut Bavariæ dux Electoralem ſibi dignitatem firmari a Pontifice maximo poſtularet. Sed ecce nunc aliquot tibi aphoriſmos, quibus illuſtris ille Cardinalitius cœtus nec intra iſtos limites conſiſtit: verum ruptis porro repagulis quaſi utroque cornu irruit quoque tum in Saxonicum, tum in Brandeburgicum electorem. Hæreſeos crimen iis impingit: eoque nomine & illos Electorali eſſe dignitate ſpoliandos, partim obſcurius innuit, partim aperte contendit. Denique, ut ſerpentes cauda ſolent, ita aphoriſmo extimo nimis heu afflictæ Germaniæ triſtia quoque arma minitatur, niſi de dignitate in Bavarum collata ſententiæ Pontificis acquieſcat. Equidem non ignoro, paucos eſſe qui neſciant, jam ab aliquot retro ſeculis monſtri aliquid Romæ ſemper ali adverſus Imperium: Sed tamen putavi, expedire hoc tempore, ut iſta quoque in apertum magis proferrentur, partim quo minus nonnullis ſemper differre paratis ſomnus in tanto Germaniæ periculo obrepat: partim ne fucus fiat illis, qui quid Pontifex, cæterique Eccleſiæ Romanæ antiſtites, moliantur, necdum ſatis vident. Cæterum cum geminum nactus forem aphoriſmorum exemplum: expreſſi integre, quod integrius videbatur. Interim charactere diſtinxi, ubi diſcreparent, ac quomodo in Arcennenſi legeretur editione, notavi ad oram. Locis quidem aliquot parum refert, utrum hoc, an illud, ſequamur exemplum: ſed eſt item ubi non mediocriter interſit. Vnde autem fiat, quod in altero eorum quædam, vel prætereantur interdum, vel verbo mollantur: equidem ſatis mihi videre videor: ſed malo de hoc conjecturam ſagaci relinquere Lectori, qui patricias Patrum illorum artes ſatis per ſe cognoſcet.

APHO-

APHORISMI

De ſtatu Eccleſiæ reſtaurando, ex decreto & approbatione Collegij Cardinalitij, *Pro* [a] *conſilijs formandis*, Gregorio *XV*, *Pontifici maximo, exhibiti*, per Michaelem Lonigum, Sacro Vaticani Palatio & Scripturarum monumentis digerendis, tam in archivo ipſius Vaticani, quam in caſtro Sancti angeli exiſtentibus, olim præfectum.

VARIANS SCRIPTVRA EX EDItione Arcennenſi.

[a] Collecti ex conſilio, Gregorio XV Pont. M. exhibito.

I. CVm Bojorum dux *à ſedis* [b] *Apoſtolica autoritate confirmationem* propter Electoratum expoſtulaverit, *tunc* [c] Eccleſia obedientiam amiſſam *in* [d] *negata juriſdictione Eccleſiaſtica* paulatim recuperare poteſt.

II. Cum Pontifex maximus *per* [e] *præſentem Bojorum ducem*, ut filium Eccleſiæ obedientiſſimum, jura à ducentis uſque annis, & ultra, in conſtituendis rebus & ordinibus Imperij, *quæ* [f] *ad Eccleſiam pertinent*, amiſſa, recuperare poſſit, *tunc* [g] *paulatim poſſeſſiones bonorum Eccleſiaſticorum, quæ à jure Eccleſiaſtico dependent, acquirere ſimul, non erit difficultatis.*

III. Cum Bojorum *dux* [h] in eo fervore ſit, Eccleſiæ faciem ita rurſum adornare, ut ante Gregorij XI tempora fuit, ideo hæretici in imperio brachium ſeculare, *&* [i] *bona, quæ à tranſactione Paſſavienſi poſſident*, Eccleſiæ reſtituere coguntur [k].

IV. Cum de ſtatu & ordine imperij cognoſcere & decernere, Eccleſiæ proprius partus ſit, ideo hæretici, qui hanc antiquitatem & jura Eccleſiæ negant, in ſtatu & ordine imperij, jam per Bojorum ducem reſtaurando, in poſterum tolerari non poſſunt.

V. Cum Leo III illam poteſtatem habuerit, propter hære-

[b] à beatiſſima ſede Apoſtolica confirmationem in ſ[illegible] forma

[c] ideo

[d] ex negato brachio ſeculari

[e] per B[illegible]rum du[illegible]cem M[illegible]lianum

[f] deſun[illegible]uer hæc verba.

[g] ideo poſſeſſiones bonorũ Eccleſiaſticorum ex manibus hæreticorum rurſum eripere non difficultatis erit.

[h] dux ex ſpeciali juramento Eccleſiæ præſtito

[i] *præterea* [illegible] *ſeptem hæc verba.*

[k] *Novus hic aphoriſmus ſequitur* [illegible] *modi*, Cum hæ[illegible] brachium ſeculare Eccleſiæ, ut ſeculare [illegible]

ſcos crimen Orientale imperium ab Occidentali *abſcindere* l *&* divellere, ac ex Græcorum manibus eripere, & ad Gallos tranſmittere: quare non Pontifex maximus eandem poteſtatem habebit, Electoratum à Palatino, ut principali hæreſiarcha, abripere, & in Bojorum ducem, ut obedientiſſimum filium Eccleſiæ, transferre.

l duo hæc verba abſunt.

VI. Cum divulſio Orientalis Imperij ab Occidentali à Leone III Pontifice beatiſſimo facta, ita firma & ſancta ad hæc tempora uſq; permanſerit, ut licet Occidentale Imperium poſſeſſore ſæpius vacaverit, tamen nunquam Orientis imperio adnexum fuerit, neque unius leges in alterius provincijs viguerint: quare non & divulſio Electoralis dignitatis, à Palatino hæreſiarcha in Bojorum ducem Catholiciſſimum tranſmiſſa, in eadem conſtantiæ & firmitatis ſanctitate à Pontifice ſummo & ſancta Liga tueri debeat?

VII. Cum imperij tranſlatio à Græcis ad Gallos tam libero brachio *uſque* m *adeo vivida poteſtate* per Leonem Pontificem facta fuerit, ut ijdem ipſi Græci imperatores, quanquam potentiſſimi, nunquam tamen ſibi audendum exiſtimarint illam impugnare; imo ſæpius expreſſe probarint, & ratam habuerint; ita Electoralis dignitatis in Bojorum ducem Catholiciſſimum tranſmiſſionem *ſagacitas* n *& oppoſitio reſtantis hæreſiarchæ Saxonis non impedire, multo minus impugnare poteſt*, quia juribus & privilegijs imperij, ut hæreticus, ſanctitatem & antiquitatem fontalis originis imperij non agnoſcens, de jure frui non poteſt.

m deſunt verba hæc que.

n alt[illegible] ar-cha Sa[illegible] dire, multò minus impugnare non licet. *Corrupte plane.*

VIII. Cum o Fridericus I Alexandri III ſententia de imperio dejectus eſſet, Emanuel Comnenus Pontifici pecuniam & milites adverſus Fridericum obtulit, ut Latinæ Græca Eccleſia adjungi poſſit; tunc eo ipſo indubie confeſſus eſt, ſectionem & tranſlationem Pontificiam ſtabilire, & firmare, atque alterum imperium alteri unire, vetitum cuilibet fuiſſe, præterquam ſummo Pontifici, qui prius illa interſecuerat. *Si* p *hæc ita, ut revera ſunt, tunc Pontifex ſummus cum ſancta Liga omnes vires contra hæreſiarcham Saxonem, & ab illo dependentes rebelles adhibere*

o Aphoriſmus hic ſequenti ſubiungitur.

[illegible]mittuntur cun[illegible], quæ deinceps in hoc aphoriſmo ſequuntur.

hibere

hibere tenetur, ut ſanctitas ſedis Apoſtolicæ, & antiquitas Imperij Romani, in tranſlatione Electoralis dignitatis conſervari poſſit.

IX. Poſt Leonem alij quoque Pontifices ſola ſedis autoritate illud idem imperium Occidentale ſæpe ab una ad aliam tranſtulerunt nationem: quare non eâdem Sedis autoritate Pontifex maximus, & Electorales dignitates ex manibus hæreticorum eripere, & ad Catholicos principes tranſmittere poſſet? ut facies imperij Romani Sancta rurſum in hæreticis extirpandis firmetur.

X. Cum jure Bonifacius VIII Pontifex, ut cui ſuprema autoritas uni in Eccleſia competit, Albertum I. Romanorum Regem non jure hæreditario, quemadmodum ſibi & ſucceſſoribus ſuis conferri petijt, ſed tantum Electione ad munus imperij pervenire voluit: *ita* [q] *Pontifex maximus, Imperator, & Sancta Liga, abſque violatione Sedis Apoſtolicæ, quæ ſancta ſemper in antiquitate conſervanda tueri debet, Saxoni & Brandeburgico non permittere poſſunt, qui autoritatem antiquitatis in transferendo Electoratu, à Sede Romana divellere, & ad collegium Electorum pertrahere tentant.*

[q] ſic eodem jure beatiſſimus pater cum hæreticis procedere poteſt. *Cæterapræterentur.*

XI. Philippus Francorum Rex legatos Avenionem ad Clementem V Pontificem deſtinavit, quo ſupplices ab ipſo exorarent, ut imperium Gallorum genti, in qua prius conſtiterat, reſtitueret: tunc Pontifex maximus ad Electores legatos ſuos miſit, per quos eis imperavit, ut Henricum à Lutzenburg Imperatorem crearent: ſecus ſi facerent, in diſcrimen adductum iri, ne imperium, & jus Electionis, ab ipſis ad alios perpetuo devolveretur: ipſi autem ſtatim conventu facto Henricum elegerunt. Ex quibus omnibus perſpicuum apparet, Gallis certum fuiſſe, in manu eſſe Pontificis redintegrare in eorum regno majeſtatem imperatoriam, & à Germanis imperium & jus Electionis rurſum avocare: ideo Pontifex maximus pro plenitudine poteſtatis ulterius connivere non poteſt, *quando* [r] *hæreſiarchæ illi antiquitatem & ordinem imperij ad Orcum trahere laborant.*

[r] qu[illegible] chæ illi Saxo [illegible] deburgicu[illegible] [illegible] tatem in tra[illegible] do electoratu Romana ad collegium electorum pertrahere tentant.

XII. In manu Pontificis maximi eſt, ut ex omnibus hiſtorijs apparet, majeſtatem imperatoriam in eorum regno redintegrare, imperium de gente in gentem transferre, ac jus Electionis in

totum avocare: *quam* [s] *inique itaque & impie Saxo talem poteſtatem à Sede Romana divellere, & ad collegium Electorum pertrahere laborat?* Caveant ergo Pontifex maximus & [t] *imperator*, ne ex tali conniventia reſtantes *hæreſiarchæ* [v] *faciem Eccleſiæ Sanctæ & imperij* in horrendum & [x] *deteſtandum* monſtrum transforment.

[s] *deſunt octodecim hæc verba.*
[t] *duo hæc verba prætermittuntur.*
[v] hæreſiarchæ, Saxo & Brandeburgicus, faciem imperij Romani
[x] *abſunt hæc verba duo.*

XIII. Cum Wenceſlaus ob eius inertiam ob Electoribus de imperij ſede deturbatus fuerit, & è contra Robertus Comes Palatinus Rheni, Pontificis Bonifacij IX mandato & juſſu, ad tanti gradus apicem promotus: ita ſimiliter Palatinus, hæreſiarcha principalis, propter crimen læſæ majeſtatis & pacis publicæ in Imperatorem & imperium commiſſum, de Electoratus ſede deturbatus: & è contra pro recuperanda antiquitate, *Imperator* [y] *cum Electoribus mandato Pontificis maximi*, *ut filij obedientes Eccleſiæ, & ſtudioſi obſervantes antiquitatis*, Bojorum ducem Maximilianum ad Electoris gradus apicem ſummo jure promoverunt.

[y] electores imperij Sancti & veri, mandato & juſſu Pontificis Maximi

XIV. Si Apoſtolicæ ſedis autoritate, poteſtas eligendi imperatorem, & Electores, numero VII tantum principum coarctari potuit, ubi tamen antea ex Gregorij V conceſſione cunctis Germaniæ principibus competeret: Sic ex eadem plenitudine poteſtatis Pontifex Electoralem dignitatem à Palatino, & hæredibus ſuis, abſcindere, & in Bojorum ducem transferre poteſt.

XV. Plenitudo *poteſtatis* [z] Sedis Apoſtolicæ demonſtratur ex publicis documentis Electionum Rudolphi Habſpurgenſis, Adolphi, Henrici VII, Caroli IV, Wenceſlai, & Ruperti, quæ nullam aliunde firmitatem habent, quam ab aſſenſu & verbo Nicolai III, Bonifacij VIII, Clementis V, Clementis VI, Gregorij XI, & Bonifacij IX, quæ publica documenta in *tablinis* [a] Sedis Apoſtolicæ cuſtodiuntur.

[z] beatiſſimæ
[a] tabulariis

XVI. Vt antiquitas Imperij magis eluceſcat, Pontificem & Eccleſiam poteſtatem tantum in cauſis imperij cognoſcendis, decernendis, & diſponendis habere: ideo imperator à Pontifice ſummo ob illud ſupremum munus ſibi inſitum, diademate decoratur, & hujus operationis exercitatione in imperatorio

ſolio

ſolio confirmatur. Propterea doctores omnes in illam eunt ſententiam, ut qui à Pontifice coronatus, Imperatoris & Auguſti nomine gaudere, ſignum in aurea bulla imprimere, imperij adminiſtrationem exercere poteſt; Principi autem à Pontifice non coronato, illis uti, jure interdictum eſt. Vnde Henricus I, Conradus Suevus, Rudolphus, Albertus, Rupertus, & alij, qui de Pontificis manu non ſunt coronam adepti, ſibi nunquam in privilegijs irrogandis, nomen Imperatoris, ſed Regis Romanorum tantum vindicarunt.

XVII. Cum inter Carolum Calvum Francorum Regem, & Ludovicum fratrem, ingens ſuper imperio controverſia agitaretur: tunc Carolus Romam protinus iter maturavit, & precibus & muneribus coronam impetravit. Propterea ex facie antiquitatis Pontifex tantum de cauſis imperij cognoſcere poteſt. Male ergo hæreſiarchæ Germani collegio Electorum deberi contendunt.

XVIII. Cum Fridericus I per Epiſcopum Bambergenſem petierit coronam imperij ab Hadriano IV Pontif. ubi verba inferius poſita in ſimilem ſenſum fuerunt ſigillatim adhibita: haud obſcure ijs patefit, eum, qui coronam è manu Pontificis non obtinet, revera non eſſe Imperatorem. Ergo, beatiſſime pater, tu *citra*[b] *moram* peragas, ut quæ Bojorum duci Maximiliano deſunt, de plenitudine imperialis culminis, per tuæ beatitudinis munificentiam ſuppleantur, ut imperium ad priſtinam antiquitatem redigi poſſit.

[b] circa eqm[illegible]

XIX. Cum autoritas ſtatuendi de rebus imperij Pontifici maximo propria eo uſque provehatur, ut ipſa interdum Imperatores & Electores exagitaverit, depreſſerit, & penitus eluſerit, de quibus hiſtoriæ copioſe loquuntur: nam quid olim geſtum fuerit inter Gregorium VII, & Henricum IV, inter Alexandrum III, & [c] *Fredericum* I, *inter Innocentium* III, & Ottonem IV, inter Innocentium IV, & Fridericum, inter Ioannem XXII, & Ludovicum IV, inter Bonifacium IX, & Wenceſlaum: ita eadem autoritate Sedis de rebus imperij cognoſcere, & decernere, Pontifici ſoli, non collegio Electorum, adhuc

[c] *deſunt ſex verba. Porro pro Fr[illegible] I corrupte Frederic[illegible]* VIII *editum eſt [illegible] filio ipſo Michaelis Lonigi.*

adhuc omni jure debere indubitati juris eſt.

XX. Cum facultas eligendi Imperatorem non auro à Principibus Electoribus fuerit empta, non armis comparata, non jure accepta hæreditario, nec eadem ad ipſos ab Imperatorum manu, ſed à Sedis Apoſtolicæ autoritate defluxerit; ideo hæreſiarchis Germanis æquum non eſt ſecus in præſentia ſentire, & ita antiquitatem & ſanctitatem imperij turbare.

XXI. Cum diu viguiſſet conſuetudo eligendi imperatorem ex conſtitutione Gregorij V, interventu antiſtitum & principum Germaniæ omnium, & cum poſtmodum ſchiſmata & turbæ ex multiplici opinionum diſcrepantia inter eligendum oriri cepiſſent, quibus imperium indies contabuit: antiſtites & Principes unanimes decreto & approbatione Sedis Apoſtolicæ in eo convenerunt, ut facultas omnis ad ſeipſos univerſos à Gregorio V devoluta, ad ſex principes tantum devolveretur, tres Eccleſiaſticos, tres ſeculares, quibus poſtea ſeptimus additus fuit, & hoc ſolenniter decreverunt, ut ab his tantum, nullo præterea admiſſo, in poſterum imperator eſſet eligendus, eâdem cæterum facultate, jure, & autoritate.

XXII. Cum ut ſuperioribus temporibus Electio ex facultate per Gregorium V conceſſa procedebat; ita recentioribus eadem facultate procedat in Septemviros Pontificis aſſenſu tranſlata: Et ſicut antiquitus ſummi Pontifices univerſis illis Præſulibus & Principibus Germaniæ imperabant, ut Imperatorem eligerent; ita in præſentia, cum opus ſit, Pontifici liceat Septemviris imperare, quippe qui referunt omnino illorum univerſorum conventum: Quoniam ut Septemviri ejuſdem facultatis & juris autoritate potiuntur, quibus olim univerſus Germaniæ conventus, ita modo Pontifices eam penitus retinent autoritatem, quam conventuum illorum univerſorum tempore obtinebant: longo enim annorum curriculo, aut temporum diuturnitate Eccleſiæ vigor non remittitur, neque Sedis Apoſtolicæ jura inveteraſcunt: Quanta itaque doctorum & [d] *conſiliariorum*, apud hæreſiarchas Germanos imperitia, qui neque antiquitatem, neque jura norunt; ſed pro ſuo conceptu malitioſo antiqui,

[d] *...ho hæc verba ...rijum deſiderantur.*

antiquitatem & ſanctitatem imperij in novitatem, ordinem in confuſionem detorquere, non erubeſcunt.

XXIII. Cum autem, ut prolixe Sanctitati Veſtræ demon-
ſtravi, Electores, æque recentiores, ac veteres, facultatem eli-
gendi Imperatores non aliunde hauſiſſe, quàm à ſupremo Sedis
Apoſtolicæ fonte, appareat; quod confirmari poteſt graviſſi-
morum autorum fide, Iacobi Wimphelingi, Krantzij, Naucle-
ri, Carionis, Aventini, Cuſpiniani, & aliorum tranſalpino-
rum, ut Italos omittam, qui ſuper hac controverſia ob corru-
ptelæ ſuſpicionē, ab hæreticis Germanis forſan rejici poſſent. †

XXIV. Cum illi ipſi Septemviri publicis Scripturarum ar-
gumentis, eorum manu & ſigno firmatarum, inficias non eant,
facultatem hanc Imperatores eligendi ad ipſos à Sede Apoſto-
lica profectam eſſe; cui rei ſi fidem imperiti *Saxonis* [c] conſiliarij
derogare peterent, exhibendæ eis forent documenta ſcriptio-
num, Anno clɔ cc lxxix, Pontifice Nicolao III, Rege Ro-
manorum Rudolpho Habſpurgenſe, exaratarum; quæ integra
& ſolida in folio Pergameno in Archivo Caſtri Sancti Angeli
adſervantur: in quibus Septemviri his verbis præcipue utun-
tur: Complectens ab olim Romana mater Eccleſia, quaſi qua-
dam germana charitate, Germaniam, illam eo terrenæ digni-
tatis munere decoravit, quod eſt ſupra omne nomen tempora-
liter tantum præſidentis ſuper terram, plantans in ea Princi-
pes, tanquam arbores præcellentes, & rigans illos gratia ſingu-
lari, illud eis dedit incrementum mundanæ potentiæ, ut ipſius
Eccleſiæ autoritate ſuffulti, veluti germen electum, per ipſorum
electionem, illum, qui frena Romani tenet imperij, germina-
rent *.

XXV. Septemviri facultatem hanc à Sede Apoſtolica
agnoſcere neceſſe habent, ut in præcedentibus abundè firma-
tum eſt. illa è contra nemini rurſum poteſt adimi, abſque ejuſ-
dem Apoſtolicæ Sedis autoritate & aſſenſu. Quod ſi ea cui-
quam facto adimitur; exſpoliatus ille, non legitimè privatus eſt
cenſendus: & dignitas ſic uni erepta, & in alium abſque Ponti-
ficis aſſenſu & autoritate collata, nullius eſt roboris, cum ere-

† *Deeſt redditio, ſive illud, quod ex ſuperioribus colligere voluerunt.*

c Saxonis & Brandeburgici.

* *Hic quoque redditio, ſive conſequens, deſideratur; ut videt qui, ſquis initium aphoriſmi attendit.*

pta & collata ſit ab eo, qui jure prohibetur. Quare ſi cuipiam hoc modo concedetur; nec illam jure tenebit, nec, cum juſto careat titulo, temporis excurſu præſcribit.

XXVI. Cum tranſlatio Electoralis dignitatis in præſentem Saxonicam lineam à beatiſſima Sede Apoſtolica non confirmata ſit: ideo Pontifex maximus, & Imperator, ad reſcindendam tranſlationē Electoratus in Bojarium ducem moveri non debent; ſed ipſius exceptio *cōtra tranſlationem* [f] pro non exceptione habetur: nam quod de jure non fit, & ſimpliciter non fit, æquiparantur.

f prætereuntur duo hæc verba.

XXVII. Cum tranſlatio Electoralis dignitatis in Bojorum ducem Maximilianum facta, jam à beatiſſimo Patre confirmata ſit; ideo penes imperatorem, aut Regem Hiſpaniarum, non amplius ſtat, Palatinum hæreſiarcham, vel hæredes Comitis Palatini, in ditionem, de qua parens eſt dejectus, vel in Electoratum reponere. Nam hæ controverſiæ ad beatiſſimam ſedem Apoſtolicam, non ad Imperatorem, vel Regem Hiſpaniarum, pertinent.

XXVIII. Cum tranſlationem Electoratus Pontifex ſummus confirmaverit: ideo Reges Angliæ, Daniæ, Saxo, & Brandeburgicus, reſtitutionem Palatini in ditiones & Electoratum inique ab Imperatore poſtulant. Nam nihil aliud eſt hoc petere, quām ſedem Apoſtolicam de juribus Majeſtatis ſuæ deturbare, & fontalem originem contra antiquitatem & ſanctitatem Eccleſiæ, & imperij, *Imperatori* [g] adjudicare: *ideo* [h] *Pontifex maximus attendat, ne ex tali conniventia præjudicia ad majorem interitum Eccleſiæ parentur.*

g imperatori, & electoribus.
h *quatuordecim hæc verba abſunt.*

XXIX. Vt facies Eccleſiæ in antiquitate, & ſanctitate, conſervetur: propterea Illuſtriſſimi antiſtites *Cardinales* [i] unanimiter jurarunt in hanc ſententiam, quod ſine præjudicio autoritatis beatiſſimæ Sedis Apoſtolicæ, confirmationem Bojorum duci Maximiliano conceſſam Pontifex maximus revocare non poſſit: ſed Bojorum ducem conjunctis viribus univerſæ Eccleſiæ vi armorum in ſeptemvirali dignitate tueri, jure divino ſimpliciter tenentur.

i deeſt hæc vox.

CENSV-

VIDIMVS Aphoriſmos undetriginta, quos peperere nobis antiſtites Eccleſiæ Romanæ, fœtum ſanè nec elegantia commendabilem, nec Germaniæ bono natum. Quid autem impedit, quo minus partum illum membratim etiam luſtremus, ac, ne interea oculis ſuis faſcinet quemquam, amoletum alligemus ſimplicioribus? Ordiemur à capite ipſo: hoc eſt, tribus primis aphoriſmis, quibus clerus ſibi Romanus luculentum ſpondet, tum juriſdictionis, tum temporalium bonorum, incrementum. Vt de utroque horum ordine dicam, Pontifex, qua Pontifex, juriſdictionem habet nullam: quatenus autem, liberalitate principum ditatus, ſuas quoque terras habet, aliquam obtinet juriſdictionem: ſed, ut dixi, in terris ſuis: in Imperio autem, ubi nullus ei inter Principes Imperij eſt locus, juriſdictio ei, ſine Imperialis majeſtatis imminutione, concedi poteſt nulla. Nec movere quemquam amplius poteſt calcatum illud, quod Pontificem ajunt præſtare Chriſti vicem in terris. Negabat enim Chriſtus imperium ſuum eſſe mundanum. Nec major eſt poteſtas diſcipuli, quam magiſtri; ſervi, quam domini. Et quid apertius altero Chriſti dicto? *Reges gentium dominentur, vos autem non ſic.* Nec magis eſt, quod victoriam ſperent ex Triumphi & aliorum argumento, cum eo ſe defenſitant, quod Dominus dixerit, datam ſibi eſſe poteſtatem omnem in cœlo, & in terra. Siquidem (ut Maldonati potius verbis utar, quam meis) *loquitur hic non de qualibet poteſtate, ſed de ea, quam Apoſtolis dabat: id eſt, de poteſtate regni ſui ſpiritualis acquirendi colligendique, quam ad rem Apoſtolos mittebat.* Vti autem juriſdictio, ſic ſuprema quoque ſecularium bonorum cura penes ſeculi Principes eſt. Vt hic etiam habeat locum, quod Papæ Eugenio ſcripſit Bernardus libro primo de Conſideratione: *In criminibus, non in poſſeſſionibus, poteſtas veſtra.* Et ibidem: *Habent hæc infima, & terrena, judices ſuos, Reges & Principes terræ. Quid fines alienos invaditis? Quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis?* Item lib. 11: *Apoſtolis interdicitur dominatus. ergo tu uſurpare aude, aut dominus apoſtolatum, aut apoſtolicus dominatum. plane ab utroque prohiberis, ſi utrumque ſimul habere voles.* Ideo & Hoſtienſis quærit

rit extra. de Hæret. cap. Ad abolendam: *Quid ad Papam de temporalibus?* Vbi & reſpondet cum domino ſuo Innocentio, *Quod revera nihil ad eum*. Atque idem legere eſt apud Io. Pariſienſem de poteſtate regia & papali cap. x. Sed diu eſt, quod ſurdis iſta auribus canimus. Vnde illa Anglorum querela apud Matthæum Paris in Henrico III. *Manifeſto compertum eſſe, Eccleſiam Romanam Dei indignationem incurriſſe. ipſius enim magiſtratus, & rectores, non populi devotionem, non animas lucrifacere: ſed reditus rapere, & pecuniam congregare.* Nec gravis aut juſta minus, aliarum eſſe gẽtium querimonia ſolet: Germaniæ imprimis, cujus malis Principes viri jamdiu conati ſunt obviam ire, ſed remedijs minus gratis Clero Romano: quam nec honorum, nec opum ſatietas unquam tenet. Atque ab inexplebili hac Charybdi proficiſcitur quoque, quod aphoriſmo tertio eas nunc condiciones rumpi poſtulat ſibi, ſuper quibus, publicæ pacis cauſſa, Paſſavij, ante annos LXX, convenit. Sed non eſt in manu pontificis, aut cleri, reſcindere ea, quæ decreta ſunt communi Ordinum conſilio, interveniente ipſius Karoli autoritate. De parte prima attigiſſe hæc ſufficiat.

Altera autem latius multò patet. Quid mirum? In fœtu illo cardinalitio non pectus modo refert nobis, ſed etiam, quæ proximè ei ſubjacent. Continet autem hæc pars aphoriſmos viginti duos. In quibus eadem afferuntur argumenta, quæ vidimus in Conſilio illo, quod Gregorio XV Michael dabat Lonigus. Huic ante dies paucos reſponſum à nobis fuit. Nec quæ tum in mentem venerunt, neceſſum eſt reponere hoc loco. Attamen ſi intellexero, veritatis & pacis amantibus haut ingratum fore, ſi, quæ tum quaſi curriculo percurrebamus, eadem deinceps latius lætiuſque proſequamur: equidem amore publici boni, quo impensè ſemper flagravi, iſtum etiam laborem præſtabo lubens. Eſt enim campus iſte ita fertilis, ut etiam mei ſimilium, hoc eſt, hominum in diſſerendo vix mediocrium, in dicendo penè infantium, luxuriare in eo poſſit oratio. Etſi autem utrobique, & in iſtoc, inquam, Lonigi conſilio, & aphoriſmis, quos nunc damus, ijſdem pugnetur argumentis: aliud

tamen

tamen hic, quam iſtic, propoſitum fuit. Siquidem Lonigo ſatis videbatur, ſi perſuaderetur Bavariæ duci, ut de dignitate, qua auctus eſſet, Papæ aſſenſum expoſceret. At minus etiam antiſtites cardinales rectæ rationis audiunt habenas: imo, inſtar Phaetontis alicujus, cupiditatis ſuæ quadrigis, maximo orbis periculo, Germaniæ imprimis, longiſſime exorbitant extra Pontificios fines. Siquidem, quaſi parum ſit de tranſlatione electoratus Palatini, atque ejus cauſſis, de quibus nunc non diſputamus, atrocem tuliſſe ſententiam, etiam de jure ſeptemviralis dignitatis litem tum Saxoni movent, tum Brandeburgico? Quid autem eſt, propter quod contendant, fulmen ſimile in ſacroſancta illa imperij capita vibrari oportere? Sunt, inquiunt, hæretici. Equidem video eſſe hoc, quod aphoriſmis tot, velut Gorgonis caput, obtendunt. Verum non tam de hæreſi diſquirere hujus eſt loci: quam illud in quæſtionem venit, utrum epiſcopus, uti ob hæreſin excommunicandi jus habet, ita ob eam dignitate, vel fortunis, ſpoliare quemquam poſſit. Admodum ſane diſpar iſtorum ratio eſt. Siquidem Chriſtus jubet, ut excommunicatus habeatur *velut ethnicus, & publicanus*. Num uſpiam docet ethnicos vel publicanos exuere imperio, vel opibus ſuis? imo Chriſtus ipſe vectigalia ſolvit publicanis, ſuoque docuit exemplo, ita fieri oportere. Vixere Apoſtoli ſub imperatoribus gentilibus, eorumq; legibus paruerunt. Similiter fecere, qui ſucceſſerunt. Quin Apoſtolo auſcultantes pro ijs orare Deum ſolent. Vnde Tertullianus in Apologet. c. XXX: *Nos pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum, precantes illis vitam prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, orbem quietum* &c. Et quãdo Iulianus à Chriſtiana religione ad gentilem deflexit, num propterea eum imperio deturbarunt Chriſtiani? Sed enim, quando hæc audiunt, pugnare malunt juniorum exemplis. Cur ajunt, non pari nunc jure Papa ob hæreſin poſſit ſeptemviralem alteri dignitatem conferre, ac olim ea de cauſſa Leo III. à Græcis ad Francos tranſtulit imperium? Eſt hic Achilles ille cœtus cardinalitij: ſed expugnandum ad Ilium noſtrum parum fortis. Multa adeo ſunt, quæ eo

in argumento peccantur. Primum illud, quod ex Pontificis facto colligunt de jure facti. Si enim ſic porrò argumentari licebit: quod mortalis cujuſquã facinus culpa non vacabit? Altero item nomine errant, cum pro facto referunt, quod factum minime fuit. Tranſlatum eſſe imperium omnes ſcimus: ſed item ſcimus, factum hoc eſſe à ſenatu populoque Romano, cum reliquæ Italiæ, ſeu aperto, ſeu tacito conſenſu; ut de reliquis Occidentis populis nihil nunc dicam. At, inquiunt, autores habemus locupletes, qui à Leone id factum eſſe pronuncient. Quis repugnat? Sed hi Leonem laudant, ut civem Vrbis præcipuum, cujus proinde ſumma in Vrbe autoritas foret. Laudant item, ut epiſcopum Romanum, qui manibus ſuis imponeret coronam, imperij inſigne. At non ea propterea in hæreſi fuerunt, ut putarent, vel ſolum, vel præcipue id Leonem feciſſe, vel potuiſſe. Quin alij multi, nec numero illi, nec autoritate inferiores, aperte nos contrarium docent. Nam factum id eſſe perhibent, ex decreto ac voluntate, uti dicebamus, ſenatus, populiq; Romani. Vti Sigebertus, cum ad an. IↃCCCI ait: *Romani, qui ab Imperatore Conſtantinopolitano jamdiu animo deſciverant, nunc accepta occaſionis opportunitate, quia mulier, excæcato Imperatore Conſtantino, filio ſuo, eis imperabat, uno* OMNIVM *conſenſu Karolo regi imperatorias laudes acclamant, eumque* PER MANVM *Leonis Papæ coronant, Cæſarem & Auguſtum appellant.* Item Theodoricus de Niem, Pontificius quondam ſcriba, deinde epiſcopus Verdenſis, pene initio libri de inveſtituris: *Populus Romanus legem condebat more ſolito, ſed difficile erat pro unoquoque negotio toties in unum congregari: unde ſententiam, jus & poteſtatem imperij, Imperatori conceſſerunt, quemadmodum legitur. Populus itaque Romanus conceſſit Carolo, & in eum tranſtulit, omne jus ſuum, & poteſtatem.* Blondus quoque lib. I. Dec. II. & Æneas Sylvius, ſeu Pius II, in Blondi epitome, item Iacobus Wymphelingus in epitome populi Rom. cap. IX, coronationem à Leone factam ajunt, *populi Romani ſcito & precibus.* Onuphrij etiam Panuini verba ſunt in Faſtis: *Leo populi Romani ſcito, clerique rogatu, Karolum imperatorem appellavit.* Ex his igitur, & alijs, qui à Senatu populoque Romano factum

id præ-

id prædicant, exponi ſcriptores illi debent, qui id nec ajunt, nec negant. Quanto enim ſatius eſt, teſtibus id affirmantibus fidem habere, ubi nemo inficiatur: quam fidem affirmantibus derogare, quia non omnes affirment, nullus licet neget? Rectè igitur Michael Coccinius in libello de tranſlatione imperij ſic ſcribit: *Talem imperij tranſlationem, Romanorum, cæterorumque Italiæ populorum conſenſu, & autoritate factitatam, ſuamque vim & efficaciam habuiſſe, haut dubitandum eſt. Nec obſtat, quod ſcribit Innocentius tertius ad Bertoldum Zaringiæ ducem, Sedem Apoſtolicam Romanum imperium in perſonam magnifici Karoli de Græcis tranſtuliſſe in Germanos. Nam ſedem Apoſtolicam non in alio ſenſu imperium tranſtuliſſe concedimus, quam imperium transferentibus conſenſiſſe, aut transferendum declaraſſe: ſed talis tranſlatio vim & efficaciam ſuam habuit à conſenſu populi.* His ſatis ei occurritur, quod à Leone tranſlationem eam factam docent. Nec facile minus refellitur, quod tranſtuliſſe imperium ob hæreſin dicunt. Nam tranſlationis occaſio erat, quam ex Sigeberto paullo ante afferebamus: vera autem cauſſa fuit, quod Orientis Cæſares imperium Occidentis minime curarent; ſed pro derelicto illud haberent. Hoc quoque teſtibus firmandum eſt nobis. Lupoldus de juribus regni & imperij cap. IV. *Imperatores Græci tempore Karoli Magni, & etiam ante tempora eiuſdem, nimirum tempore Pipini patris, ac Karoli Martelli avi ſui, in Occidentali imperio ſolo nomine regnabant: nec Eccleſia Romana, nec aliæ Chriſti Eccleſiæ, ſeu etiam quicunque alij à Longobardis oppreſſi contra juſtitiam, in eodem imperio poterant eos vel autoritate ipſorum juſtitiam conſequi: & ſic imperatores prædicti Occidentale imperium quodammodo pro derelicto habebant, in eo, ut ex diverſis Chronicis apparet, ſolo nomine imperando.* Eadem mens Ioannis Pariſienſis de poteſtate regia & papali cap. XVI. *Non fuit factum per ſolum papam, ſed populo acclamante, & faciente, cujus eſt ſe ſubijcere, cui vult, ſine alterius præjudicio. Ideo hoc fuit factum ex cauſſa neceſſaria pro ſui defenſione contra infideles & paganos, ubi per alium non videbantur poſſe defendi, quod de jure poterant: nam populus facit regem, & exercitus imperatorem.* Æneas Sylvius libro de ortu & autoritate Imperij Romani cap. IX. *Demum vero negligentibus Romam*

Græcis,

Græcis, eamque nunc barbarorum, nunc aliorum direptioni relinquentibus, populus ille Romanus, qui ſuo ſanguine tantum pararat imperium, qui ſuis virtutibus monarchiam fundaverat orbis, venientem in auxilium ejus Carolum M. Francorum regem, natione Germanum, qui urbem ſacraque loca ab omni hoſtium incurſione defendit, primò Patricium, poſt Auguſtum, concurrente ſummi pontificis conſenſu, ſalutavit Cæſarem. Item Nauclerus generat. XXVII. in anno Iↄccc. *In die nativitatis Domini, præhabita matura deliberatione, Leo Pontifex Romanus conſiderans Imperatores Conſtantinopolitanos ægre id nomen tueri, & Occidentale imperium quaſi pro derelicto habitum; populi Romani conſenſu Carolum Imperatorem Romanorum declarat, ac diademate coronat, ter acclamante populo Romano, Carolo Auguſto &c.* Paullus Æmilius in hiſtoria Francorum: *Cæſarum majeſtas jam & ante prope vilis.* Et mox: *Romani proceres animis aliter afficiebantur. Solium imperij, velut à nemine inſeſſum, quaſi numine offerente, regi Franco dandum, ſummis in religione meritis id debitum &c.* Apertiſſimeque omnium Michael Coccinius libro de tranſlatione imperij: *Cum populus,* inquit, *Romanus, & univerſi pene Italiæ populi, temporis ſucceſſu multarum gentium incurſionibus, ac direptionibus expoſiti eſſent, ut Gothorum, Viſigothorum, Hunnorum, ac Longobardorum; nec ipſi proprijs ſeſe viribus defenſare poſſent; neque Græci eos defendere curarent; quin potius mala malis accumulantes ipſimet, Italos opprimere, ac ſpoliare nitebantur, nimiam avaritiam & dominandi libidinem in eos exercentes: Romani itaque & reliqui Italiæ populi Græcorum perſpicientes avaritiam, ſimul & ignaviam, ac è regione Germanorum fortitudinem, induſtriam, & juſtitiam, Imperium de Græcis tranſtulerunt in Germanos in Caroli Magni perſonam. Et talem imperij tranſlationem, Romanorum, cæterorumque Italiæ populorum conſenſu, & auctoritate felicitatam, ſuamque vim & efficaciam habuiſſe, haut dubitandum eſt.* Satis ex his liquet, vel decipi, vel decipere eos, qui imperium ob hæreſin in Francos eſſe tranſlatum arbitrantur.

Denique illud in conſiderationem venit, non ſi à Leone imperium Orientalibus eſſet ablatum, Occidentalibus collatum: eo penes Pontificem nunc transferendi jus imperij fore. Nam longè alia ratio veterum erat temporum; alia eorum eſt, qui-

bus

busnos vivimus. Fuerit ſane olim qualecunque jus Pontificis Romani, tanquam potiſſimi Vrbis civis. Quin univerſam etiam (quod contigit nunquam) in pontificem transfuderit poteſtatem. Quid ad tempora hoc noſtra, poſtquam imperatorem dominio Vrbis excuſſit Papa? Quo nomine, inquam, poſthac vel Roma, vel epiſcopus Romanus, in creando imperatore jus prætendet ſuum, cum imperatorem dominum non agnoſcat? Atque ut agnoſceret, cum electores ſint conſtituti ex conſenſu Ordinum, Gregorio V approbante: nonne jure ſuo, ſiquod habuit, Pontifex ceſſit, quando illa conceſſit? Abunde iſtis evertitur poteſtas ea, quam ſibi vindicat Pontifex. Et quam multa alia afferre adverſus eam poteramus! Quot etiam viros principes! quot eruditione illuſtres! Sed inſtituti breuitas non ſinit, quæ ad alia convertere jamdudum ſermonem jubet.

Supereſt pars tertia, quæ manibus pedibuſq; in omnes irruit, quibus diſplicere Pontificis ſententia poſſit. Ea quatuor ultimis conſtat aphoriſmis. Primo illorum, ſuffragij jus in ijs, quæ ad dignitatem pertinent ſeptemviralem, ereptum itur Saxonico Electorali. Prætexitur, quod dignitatem, qua multos per annos familia hæc gaudet, necdum firmarit Pontifex. Quaſi non ita ſapiat illuſtris hæc domus, ut confirmationem eam poſtulatura ſit nunquam. Probè enim novit, jamdiu eſſe, quod quibus Papa gloriatur ſe imperij nomen conferre, ijs ſoleat imperij majeſtatem auferre; ut ab eo inaugurari verius ſit exaugurari. Et quid confirmatione opus papali, ſi poteſtatem ille temporalem, quæ corporalem timorem incutit, habet nullam? Quod ita eſſe, jam olim Origenes docuit in Matth. homil. XII: *Inter vos autem, qui eſtis mei, non erunt hæc; ne forte, qui videntur habere aliquem in Eccleſia principatum, dominentur fratribus proprijs, vel poteſtatem in eos exerceant. Quoniam ſicut omnia carnalia in neceſſitate ſunt poſita, non in voluntate; ſpiritualia autem in voluntate, non in neceſſitate: ſic & principum ſpiritualium principatus in dilectione debet eſſe poſitus, non in timore corporali.* Et ſi eo à Pontifice poteſtas ſit electoralis, quia ab illo eſt imperialis; quemadmodum adverſarij docent: quo-

modo evincent ſeptemviralem à Papa dignitatẽ eſſe, ſi nec imperatorem à Papa confirmari ſit opus? Atqui in cap. *Legimus* d. 93. ubi textus habet, *exercitus facit imperatorem*, gloſſa adjungit, *verus eſt imperator, antequam à Papa ſit confirmatus*. Neque hoc neſcivere Baſileenſes, qui & poſt obitum Ludovici, præſente Bambergenſi præpoſito, reſponderunt: *Domine Bambergenſis, quemcumque imperatorem electores nobis dederint, hunc recipimus, etiamſi nunquam Papam requirit*: ut eſt in ſupplemento Vrſpergenſ. Quid quod papa ipſe fateatur à ſe eſſe, non rem, ſed titulum duntaxat. Adrianus enim epiſt. IV. ad Archiepiſcopos, Moguntinum, Trevirenſem, & Colonienſem, ait, *Nomen imperatoris à pontifice: regnum, & imperium ipſum, ab electoribus*. Atque inde etiam refellitur, quod proximo dicitur aphoriſmo, poſtquam pontifex duci Bavaro ſeptemviralem ſtabilivit dignitatem, haut amplius, non dico Hiſpaniarum regi, cujus hic quoque mentio fit; ſed ne imperatori quidem, poteſtatem fore principi Palatino ſuam reſtituendi ditionem atque electoralem dignitatem. Nam ſi Pontifici nihil eſt juris in rebus imperij: nec ſanè facto ejus ſuo jure excidet imperator, vel principum ullus, modo ante factum Pontificis jus ſuffragij habuerit.

Inſignita etiam arrogantia aphoriſmo XXVIII occludere aures jubet, quando vel duo potentiſſimi reges, Britanniæ, ac Daniæ; vel electores duo ſereniſſimi, Saxonicus, & Brandeburgicus, principem Palatinum in integrum reſtitui poſtulant ab imperatore. Hoc, inquiunt, eſt ſedem Romanam fraudare jure majeſtatis ſuæ, atque originem ſeptemviralis honoris adſcriptum ire imperatori. At majeſtatem illam falsò ſibi arrogat Pontifex, quæ penes eſt Imperatorem, cæteroſque imperij Principes, & Ordines. Falsò etiam Romanus Pontifex hic vocatur fons atque origo electoralis dignitatis. Nam poteſtas ea conſtituta eſt *ex conſilio Principum Germaniæ*, ut ait Nauclerus generat. XXXIV. De eadem re loquens Theodoricus Niemus in nemore ſuo verbis his utitur, *Principes Germaniæ ſic ordinarunt*. Similiter Scriptores alij. Neque diffiteor, factum id eſſe Gregorio V.

rio V approbante. Verùm non propterea autoritas ea præcipue eſt à Pontifice. Nec enim Pontifex, ſed Imperij Principes, repræſentabant univerſum Imperij populum, in quo, ut loquuntur, immediatè, velut in ſubjecto, poteſtas reſidet temporalis: quemadmodum optimè, judicio meo, docet Nicolaus Cuſanus lib. III. de Concordantia Catholica cap. IV. Inter alia ait: *Electores, qui vice omnium elegerunt, ordinavit tempore Gregorij V Alemanni, conſanguinei quondam Othonis. Non eſt igitur eo modo concedendum, Electores à Romano Pontifice poteſtatem eligendi habere, ſic quod niſi ipſe conſentiret, non haberent: aut ſi vellet, ab ipſis tollere poſſet. Quis, rogo, dedit populo Romano poteſtatem eligendi Imperatorem; niſi ipſum jus divinum, & naturale? per viam enim voluntariæ ſubjectionis, & conſenſus in præſidentiam, prælationes concordantiales rectè & ſanctè conſtitutæ ſunt in omni dominandi ſpecie.* Et poſt aliqua: *Electores, qui communi conſenſu omnium Alemannorum, & aliorum, qui Imperio ſubjecti erant, tempore ſecundi Henrici conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali iure Imperatorem conſtituere poterant: non ab ipſo Romano Pontifice, in cuius poteſtate non eſt, dare cuicumque provinciæ per mundum Regem, vel Imperatorem, ipsâ non conſentiente.*

Denique obſignantur aphoriſmi juramento hujuſcemodi, nec Pontificem ipſum, ſine ſedis ſuæ præjudicio, poſſe Electoratum à Duce Boiorum repetere, poſtquam in ea dignitate ſtabiliverit. Imò obſtrictos eſſe Antiſtites Eccleſiæ Romanæ ad armorum vi tuendum Ducem: atque adeo Eccleſiam univerſam ſuas ad hoc vires conjungere oportere. Ita clerus Romanus, ſpreto Regum Principumque judicio, controverſiam Imperij ſecurè decîdit: armaque ijs minatur, qui acquieſcere nolint Pontificis ſententiæ. Quàm iſta, & Romano Epiſcopo, & Clero Vrbis, parum conueniunt! Non poſſum non hac de re adſcribere inſignem locum Petri Damiani, qui anno vixit CIↃ LX. Is in epiſtola ad Epiſcopum Firminum ſic loquitur: *Sicut ipſe Dei Filius cuncta mundi furentis obſtacula, non per diſtricti examinis ultionem; ſed per invictam ſuperavit inconcuſſæ patientiæ*

tientiæ maieſtatem: ita decet, mundi rabiem potius æquanimiter ferre, quàm vel arma corripere, vel lædenti læſionibus reſpondere: cùm præſertim inter Regnum & Sacerdotium propria cuiuſque diſtinguantur officia, ut & Rex armis utatur ſeculi; & Sacerdos accingatur gladio ſpirituali, qui eſt verbum Dei. De ſeculi nempe principe Paulus dicit, Non ſine cauſſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui male agit. Azarias Rex, quia Sacerdotale uſurpat officiũ, lepra perfunditur, &, ſi Sacerdos arma corripit (quod utique Laicorum eſt) quid meretur, &c. Et poſt aliqua. *Ad hæc ſi quis obiiciat, Leonem bellicis uſibus ſe frequenter implicuiſſe, Pontificem nihilominus verum eſſe: dico, quod ſentio, Quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet principatum, quia negavit; nec David idcirco prophetiæ meretur oraculum, quia thorum viri alieni invaſit: cùm mala, vel bona, non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus iudicari. Nunquid hoc legitur vel egiſſe, vel litteris docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas, atque violentias à Longobardorum feritate eſt perpeſſus? Num Ambroſius bellum Arrianis ſe, ſuamque Eccleſiam, crudeliter infeſtantibus intulit? Nunquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum? Cauſſas igitur Eccleſiaſtici cuiuſcumque negotij leges dirimant fori, vel Sacerdotalis edicta Conciliji; ne quod gerendum eſt in tribunalibus Iudicum, vel ex ſententia debet prodire Pontificum, in noſtrum vertatur opprobrium, congreſſione bellorum.* Atque ita quidem Petrus Damiani. Sed longè aliter animatus eſt clerus Romanus. Quippe fere bellum ſpirat ſperatque: nec ſua minitari arma contentus, advocat etiam aliena. Et iſta cùm facit, dicere non erubeſcit, obſtringi ſe ad hæc jure divino. Quaſi non Chriſtus potius mandarit Petro, ut gladium in vaginam reconderet. Vbi autem Deus clero præcepit, ut de ſeculi dignitatibus, atque adeo de bello decernat; imo, quod nunc facere videmus, quaſi claſſicum canat? An Deus illi eſt cupiditas dominandi? ut hic quoque habeat locum, quod à poeta dictum fuit, *Sua cuique Deus fit dira cupido.* Et quale illud, quod in ſanguinario hoc juramẽto legitur, unum iſtoc antiſtitibus illis propoſitum eſſe, ut facies Eccleſiæ veteris & ſanctæ conſervetur? Quid enim? An talis, ac hodie, facies erat Eccleſiæ veteris?

Atqui,

Atqui, ut Tertullianum, Ambroſium, Auguſtinum, & tot alios omittam, qui uno ore, etiam clerum terrenis poteſtatibus ſubjiciunt; ipſe Gregorius Magnus in epiſtola ad Mauricium imperatorem ſic ſcribit: *Ego indignus pietatis veſtra* FAMVLVS. Et poſt pauca: *Ad hoc enim poteſtas ſuper* OMNES *homines* DOMINORVM MEORVM *pietati cælitus data eſt*. Idem cum Imperator Mauritius legem, quam tulerat, promulgari à Gregorio juberet: hic autem eam judicaret iniquam, & Eccleſiaſticæ libertati adverſam: non propterea detrectavit imperium: ſed & domini ſui mandato paruit, &, quid de eo ſibi videretur, non diſſimulavit. Sic enim, quam dixi, epiſtolam claudit: *Ego quidem* IVSSIONI SVBIECTVS, *eandem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per ſuggeſtionis mea paginam ſereniſſimis dominis nunciavi. Vtrobique ergo, qua debui, exſolvi, qui & imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui*. Dixerit fortaſſe aliquis, cum cœtus cardinalitius ad antiquæ ſanctæq; Eccleſiæ provocat exemplum, deſignare potiſsimum tempora Gregorij ſeptimi. Is enim primus jus ſibi tribuit in Imperium ipſum. Sed quando Gregorius demum vixit circa annum prope milleſimum centeſimum: hæcne antiquitas eſt, an potius (ut cum Tertulliano loquar) novellitas? Et quæ ſanctimonia ejus temporis, quo regnarunt *factiones, fraudes, ſcelera, de quibus ſcribere periculoſum eſset*: ut ait auctor ejus ætatis in vita Henrici IV? Nec ulli ignota ſunt, quæ de Gregorio illo in vita ejus prodidit Benno Cardinalis. Quam quod Bellarminus ab homine Lutherano conſcriptam ſuſpicatur: næ ille nullo negotio refellitur. Siquidem eam primus in lucem protraxit vir impenſe Romanæ Eccleſiæ addictus, Orthuinus Gratius, in faſciculo rerum expetendarum. Atque ut iſta non eſſent, ſatis ſcriptores alij ſuis Gregorium coloribus depingunt. Et ex ejus tamen facto de Pontificis poteſtate concludit Romanus clerus Aphoriſmo XIX. Nec ex facto Gregorij tantum id facit; ſed aliquot etiam aliorum Pontificum, quorum non diſſimilis erga Imperium crudelitas fuit. Nos an-

elſtitibus cardinalibus oggerere illud poſſumus, quod Cardinalis ipſe Bellarminus lib. II. de Rom. Pontif. cap. XXIX ad IV ait argumentum (id erat, Chriſtianos imperatores ſæpe Pontificum judices fuiſſe) *Reſpondeo*, inquit, *hæc quidem facta ſunt: ſed quo jure, ipſi viderint*. Mirum autem eo proceſſiſſe audaciæ clerum Romanum, ut iſta, quæ totus pene abominatur orbis, erga tot inclytos imperatores committeret. Mirari etiam ſubit, tantopere depuduiſſe, ut ex improbis priorum factis colligere nos jubeat, quantum Pontificia valeat poteſtas. Saltem non tantos gerere ſpiritus oportebat adverſus Imperatores ipſos, cùm antiquis temporibus Pontifices ſe famulos eſſe Imperatorum agnoverint. Venire etiam in mentem debebat, imperium eſſe, cujus munificentia nimium quantum ditatus, multis etiam ſeculi principibus jamdiu potentiæ magnitudine, & omnis generis delicijs, oculos præſtringit. O cæcos hominum animos, & futuri ignaros! In tantum ab imperio ditatus fuit, quo nullius indigus impenſius coleret religionem: nunc ad hoc donis abutitur, ut vehementius Imperio incutiat terrorem. Ditatus ab eo eſt terris, ut cœleſtia conferret: nunc iſtæ inſerviunt, ut auferat terreſtria. Ditatus eſt, quo religioſa ejus cura quietius in Imperio viveretur: nunc nihil penſi habet, quas in Imperio turbas det, modò ipſe vivat ſplendidius unctiuſque. Nempe hæc eſt ſiniſtræ illius liberalitatis merces: ut verè jam ab aliquot ſeculis dici ſoleat, *Religio peperit divitias, & filia devoravit matrem.*

At vos columina Imperij, Cæſar Auguſte, Electores, cæterique Principes & Status, nolite diutius ſufferre ac perpeti typhum hunc, atque audaciam cleri Romani. Videtis, quam ſecure violet imperij jura. Proſcribit indubitatum jus veſtrum: commentitium ſuum vobis præſcribit. Et adhuc quidem relinquit imperij nomen: ſed jamdiu ſibi ejus vindicat majeſtatem. Quo tandem hoc malum erumpet, ſi æquis iſta oculis porro intueri poteſtis? Nolite enim putare, defore unquam clerum, vel rebus ſuis augendis, vel minuendis veſtris. Audiſtis, quæ nunc quoque loquatur minabundus, quæque hoſtiliter moliatur.